

ПРИМИРЈЕ У ОЧИМА ЈАВНОСТИ – ИЗМЕЂУ РАТА И РАТНОГ СТАЊА

Апстракт: За време рата и ратног стања, постојећа за примено међународној хуманитарној права посебно је наглашена. Уз учешће заштитних нејосредних учесника у непријатељствима, посебно најважније међународно хуманитарно право поклања колапсалним жртвама оружаној сукоба, цивилима. Цивили као нејосредне и нејосредне жртве оружаних сукоба су посебно осетљива категорија због своје рањивости, незаштитености на бојном и недостигама стварне контроле у примени међународних стандарда у заштити њихових права. Међународно хуманитарно право има задатак да пронађе решење за мирољубиве односе између сукобљених страна, поштовање зараћених и да се кроз примирје дође до трајног мира и решавања питања која су сукоб и отворила. Концепт међународној хуманитарној права о заштити цивилних жртва ратног стања постоје све више актуелан, ради брзог покрета и помоћи у праву цивилима. Примирје које се као концепт помиње од најранијих времена променило је свој начин како се до њега долази, колико траје и шта му је циљ. Концепт примирја заједно има важну улогу у решавању сукоба, а јавности може са својим ставовима да учествује на његово закључивање, одржавање или прекид. Заједно је извештавање медија о оружаним сукобима и о примирју значајно, а нарочито да се информисање јавности врши са што мање сензационализма и уз највиши степен професионализма.

Кључне речи: примена међународног хуманитарног права, примирје, извештавање медија, професионализам.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Питање, када долази до окончања оружаног непријатељства између зараћених страна, у међународном или немеђународном оружаном сукобу, је питање на које се тражи одговор од када постоје ратови. Крај рата не мора истовремено

* Редовни професор Правног факултета Универзитета Привредна академија Нови Сад, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9625-1298>, zpavlovic@pravni-fakultet.info.

да значи и крај ратног стања, а често се оба питања погрешно означавају и као синоними. Ови слични, али не и истоветни догађаји могу да имају и међуфазу, коју називамо примирје. Без обзира о којој ситуацију говоримо, оне за учеснике непријатељстава имају сталну обавезу поштовања правила међународног хуманитарног права, уз упозорење да они који га прекрше имају пред собом норму (међународног) кривичног права, које долази *ultima ratio* на крају, са својим системом санкција за кршења правила односно кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом. Дефиниције института рата, ратног стања и примирја временом се мењају, еволуирају или и нестају, али једна обавеза остаје константа за све учеснике оружаног сукоба: да поштују правила међународног хуманитарног права, а нарочито да штите цивиле, децу, жене и друге посебно осетљиве категорије као што су рањеници, болесници, стари, таоци и др.

Оружани сукоб (најмање) две стране, ради насилног остварења економског, геополитичког или неког другог интереса, без обзира када и како тај сукоб започне, у међународном или немеђународном контексту, назива се рат. Тренутком престанка оружаног непријатељства фактички престаје рат. За разлику од рата, ратно стање је стање у ком се налази страна која је ступила у непријатељске односе са једном или више држава, односно један део са другим делом државе.¹ Ратно стање престаје кад договор/споразум/уговор о миру почне да производи дејство. Оружана дејства могу да се окончају и обуставом ватре, што је само први део примирја. Реч је о једностраном прекиду оружаног дејства, без посебне форме, што не би требало да се помеша са примирјем.² Примирјем се регулишу и нека друга питања, као што је збрињавање рањеника, размена талаца, достављање хуманитарне помоћи, хране и воде и друго.

О самом примирју нема пуно правних извора, тако да се кроз преглед релевантне литературе не могу извући неки општији закључци, нарочито не они који би указивали на одговорности за кршења правила међународног хуманитарног права за време трајања примирја. Овај рад поделили смо на три целине, уводном делу поставили смо објашњење основних појмова и дали преглед основне грађе, у другом је приказ и преглед писања три дневна листа у Србији, који су пратили преговарање, закључивање, реализацију примирја у оружаном сукобу израелске државе и палестинског покрета Хамас пред крај 2023. године, шта се све решавало током закљученог примирја, али и како је извештавано за то време, а на крају рада дат је и закључак у вези са извештавањем.

2. ПРИМИРЈЕ У ОРУЖАНОМ СУКОБУ

Споразум закључен између страна у сукобу о привременом обостраном прекиду непријатељстава (борбених дејстава) назива се примирје. Ако дође

1 Б. Кривокапић, „Појам рата и класификација ратова“, *Мегаџурнал ревија – Megatrend Review*, 3/2013, 3–29.

2 А. Andrassy, *Међународно право*, Школска knjiga, Zagreb, 1987, 38–39.

до привременог обустављања прекида непријатељстава без икаквих претходних договора сукобљених страна, говоримо о затишју. Пратећи наводе Вучинића о Ратним правилима Књажевине Србије из 1877. године (пар. 45–53), налазимо на дефиницију примирја као прекида војних операција за неко извесно време или на неодређено време по узајамном договору између ратујућих страна. Слично решење препознаје и Хашки Правилник из 1907. године, наводећи да се код примирја на одређено време наводи тачно време почетка примирја и рок његовог трајања, док се код споразума на неодређено време само утврђује почетак примирја. Обе стране имају обавезу да поштују закључено примирје, али се мање провокације, које нису перфидија, неће сматрати кршењем споразума. Међутим, поновно отварање ватре или територијално освајање то свакако јесу. Свака страна има право да прекине примирје кад год жели, али о томе треба да обавести претходника.³

Разлика између локалног и општег примирја има већи значај. Она се врши с обзиром на органе који закључују примирје (њихов хијерархијски положај и овлашћења), на домашај (у смислу територије одн. јединица) и, што је овде посебно важно, на могуће последице. Локално примирје међусобно закључују надлежни војни команданти, на краћи временски рок. То се чини ради решавања неодложних питања локалног значаја, од обостраног интереса – сакупљање рањеника и мртвих, евакуација цивила, дотурање хуманитарне помоћи, размена ратних заробљеника, безбедан пролазак неутралних изасланика или посматрача и сл. По логици ствари, оно само по себи не може да доведе до краја рата. За разлику од тога, опште примирје закључују представници влада, дакле политички представници држава. Њиме се поред војних, уређују и извесна политичка питања – повлачење сукобљених страна иза одређене линије, разоружање, повратак избеглица, кажњавање ратних злочинаца и др. Док је према класичном ратном праву примирје, па и опште примирје, значило само привремену обуставу непријатељстава, а не и крај читавог оружаног сукоба, у наше време оно (нарочито ако је закључено уз учешће УН) најчешће значи и крај непријатељстава односно рата. Ово зато што, у складу са општим начелима савременог међународног права и одговарајућим начелима Повеље УН, подразумева забрану даљег прибегавања сили. У пракси се сукобљене стране најчешће раздвајају (повлаче се на одређене позиције, стварајући неку врсту тампон зоне, или се између њих распоређују међународне мировне снаге), а спор се даље решава мирним средствима. У том смислу, опште примирје може значити крај рата, мада не обавезно, само по себи, и крај ратног стања.

Хашки правилник из 1907. године нема предвиђену форму споразума којим се закључује примирје, али можемо приметити да се код локалног примирја (војне конвенције које закључују војни команданти) не мора радити о писаној форми, док се, када је реч о споразуму о општем примирју,

3 З. Вучинић, *Међународно рајино и хуманитарно право*, Службени гласник, Београд, 2006, 404–405.

захтева писана форма, коју потписује врховна команда или дипломатски врх земље или покрета. Овакво правило је јасно, јер у себи мора да садржи многе елементе који се односе на војне и политичке клаузуле, које захтевају и ратификацију накнадну, па се тако подразумева. Војна команда је дужна да обавести о примирју надлежне власти и војне јединице, ради спровођења примирја у целости.⁴

3. ОДНОС МЕДИЈА ПРЕМА ПРИМИРЈУ, ЖРТВАМА И ДРУГИМ ПОСЛЕДИЦАМА ОРУЖАНОГ СУКОБА

Предмет нашег истраживања одредили смо као однос медија према примирју, жртвама и другим последицама оружаног сукоба, при чему смо посебну пажњу обратили не само на цивиле као основне жртве сукоба, већ и на друге последице рата. У конкретном случају циљ смо дефинисали као пружање одговора на питање како се медији односе према догађајима везаним за примирје у оружаном сукобу, где се појављују цивили, првентсвено жене, деца и друге категорије. Однос медија према примирју утврђује се кроз дескрипцију начина њиховог извештавања и то путем анализе структуре садржаја текста и анализом студије случаја. Имајући у виду чињеницу да се ради о оружаном сукобу који није окончан, опредељено је да се предмет истраживања определи за једно од примирја које је покушавано да се закључи, уз све последице које су га пратиле.

3.1. Резултати и дискусија о примирју у Гази у периоду 24.11. до 30. 11. 2023. године

Пратили смо штампана издања дневних новина Политика, Вечерње новости и Дневник од 18.11.2023. до 10.12.2023. године што је период од 23 дана.

Табела бр. 1

	Политика		Дневник		Вечерње новости	
	Број	%	Број	%	Број	%
Укупно 23 дана чланака 45						
Укупан број чланака	15	33	13	29	17	38
Број дана у којима су објављени чланци	15	65	12	52	16	70

4 V. Đ. Degan, *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb, 2022, 850–852.

Број дана са насловом на насловној страни	4	18	0	0	2	9
Број дана са чланцима праћеним фотографијом	15	100	12	100	16	100

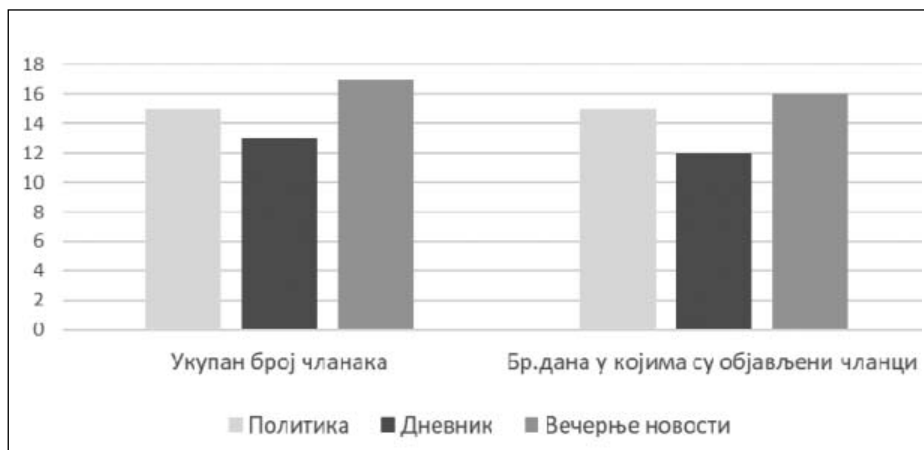
У сва три дневна листа у том периоду је **укупно објављено 45 чланака** у вези са овим догађајем. Гледано по појединачним новинама, објављен је приближно исти број чланака, али ипак највећи број, 17 је објављено у Вечерњим новостима (38%), затим 15 у Политици (33%), а у Дневнику 13 чланака (29%).

Сличан однос је и у броју дана у којима су чланци објављивани: у Вечерњим новостима у 16 дана (70%), Политици у 15 дана (65%) а у Дневнику су чланци објављени само у 12 од праћених 23 дана (52%).

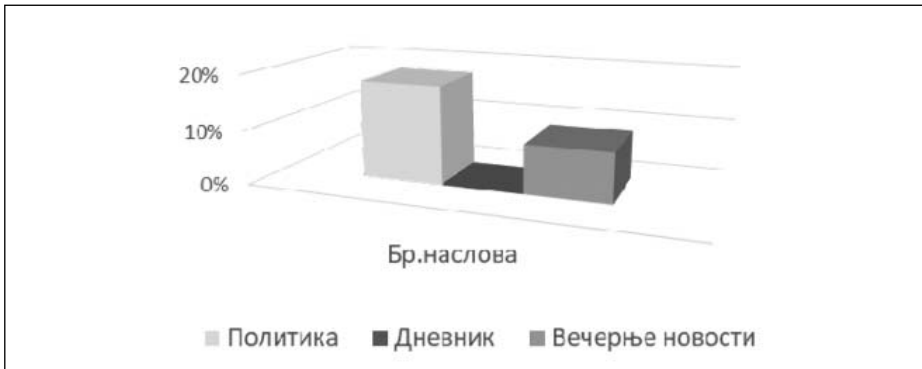
У Политици су у 4 од тих 23 дана, чланци били пропраћени **насловом на насловној страни**, а у Вечерњим новостима само у 2 дана, што је мање од петине дана када су излазили чланци. На насловним странама истицани су важни догађаји као што су почетак примирја, његово продужење, одлагање ослобађања талаца и обнављање сукоба након примирја. Изјава мајке српске држављанке која је евакуисана из Газе са своје четворо деце, је такође добила своје место на насловној страни Вечерњих новости. У Дневнику чак ниједан текст у новинама није праћен са истицањем на насловној страни својих писаних издања.

Фотографије су пратиле текстове у сва три дневна листа, од чега је, у Вечерњим новостима у сваком издању било по неколико фотографија, а у Политици и Дневнику углавном по једна фотографија уз сваки чланак. Фотографије су увек приказивале стање у Гази – рушевине, рањенике, децу која плачу, сахране погинулих, масовне гробнице, војнике, тенкове, мапе ратних подручја, а у данима примирја су се могле видете у новинама и фотографије ослобођених талаца и заробљеника.

Графикон бр. 1

Графикон бр. 2

Писања о овим догађајима нашла су се увек у **рубрици** Свет.

Текстови који су објављивани били су изворни, ауторски текстови, директно везани за ратне сукобе и договорено примирја, али и индиректни, са темама које су последица тог стања. Цитиране су изјаве разних политичара и званичника, објаве из новина зараћених страна, анализе стања и сл.

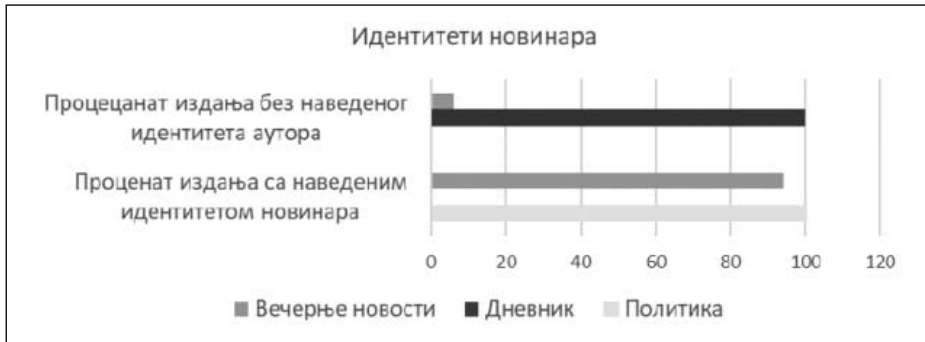
Већина текстова је потписана иницијалима или пуним именом и презименом **новинара**. У Политици је то био увек случај, у Вечерњим новостима је само једном текст био без потписа новинара, а у Дневнику су сви текстови били без назнаке ко их је написао.

Углавном се иста група новинара бавила овим темама током сукоба и примирја на подручју Газе, тј. током дана у којима смо пратили наведена новинска издања. У Политици је то био Милан Галовић (7 чланака), Јелена Церовина (3 чланка), Тања Вујић (2 чланка), Биљана Митриновић Рашевић (2 чланка), Бошко Јакшић (1 чланак). У Вечерњим новостима, то су били А.Војиновић (8 чланака), И. Станојевић (5 чланака) и још три појединачна чланка различитих новинара.

Табела бр. 2

	Политика		Дневник		Вечерње новости	
	Број	%	Број	%	Број	%
Број дана са чланцима где је дат:						
идентитет новинара пуним именом / презименом	13	87	0	0	14	82
идентитет новинара иницијалима	2	13	0	0	2	12
идентитет новинара није назначен	0	0	13	100	1	6

Графикон бр. 3

Наслови анализираних текстова су у свим новинама увек били у складу са садржајем текстова на који су се односили и давали су акценат на најважнији моменат из истог. Хронолошким праћењем наслова, може се пратити и ток самих преговора и свих дешавања у склопу постигнутог примирја. Примери за наведено дати су у следећој табели. Наслови су груписани по дневним новинама.

Табела бр. 3

	Наслови чланака са преношењем информација
ПОЛИТИКА	<p>“Газа милитаризује Израел “</p> <p>“Израел и Хамас на корак до договора о примирју”</p> <p>“Зашто је за један дан одложено примирје у Гази”</p> <p>“Хамас ослободио таоце, а Израел затворенике”</p> <p>“Одложен други круг ослобађања талаца”</p> <p>“Ослобођено 17 талаца”</p> <p>“Продужено примирје у Гази за још два дана”</p> <p>“Крхко примирје у појасу Газе још се одржава”</p> <p>“У Гази је мирно, а на Западној обали сукоби”</p> <p>“Хамас извео напад на цивиле у Јерусалиму”</p> <p>“Обновљени сукоби у Гази”</p> <p>“Израел објављувањем мапа упозорава где ће напасти”</p> <p>“У Гази је до сада 75 одсто становника расељено”</p> <p>“САД траже да Израел заврши рат до краја месеца”</p>
ДНЕВНИК	<p>“Нетанијаху: нема договора о ослобађању талаца”</p> <p>“Твир: Споразум са Хамасом донео би катастрофу”</p> <p>“Нетанијаху: Рат се наставља одмах после паузе”</p> <p>“Привремени прекид ватре у сукобу Израела и Хамаса”</p> <p>“Најмање осам мртвих на Западној обали”</p> <p>“За излазак из кризе потребно више времена и разумевања”</p> <p>“Хамас ослобађа још двадесет израелских талаца”</p> <p>“Нетанијаху: Европа следећа ако не уништимо Хамас”</p> <p>“Три жртве терористичког напада у Јерусалиму”</p> <p>“Израел наставио гранатирање Појаса Газе”</p> <p>“Наређена евакуација из Кан Јуниса”</p> <p>“Глас САД кључан за прекид ватре”</p>

ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ	“Таоци још у немилости отимача” “Петодневно примирје, пуштају прве таоце?” “Размена отетих и заточених” “Ослобођени први таоци Хамаса, као и Палестинци” “Зауостављена размена” “Размењују заробљене и спремају нове борбе” “Зараза сад опаснија од бомби” “Нетанијаху: Европа је следећа!” “Израелци спремни за војне операције” “Рат још годину дана?” “Хамас прети ратом у целом регион” “Нема изласка из појаса Газе!” “Бездушну игноришу трагедију”
----------------------------	--

Оружани сукоб који пратимо је почео 7.10.2023. године након напада припадника Хамаса на територију Израела, током којег је убијено више од 1200 Израелаца и отето их око 240 и одведено на територију Појаса Газе. Након тога уследио је одговор Израелских одбрамбених снага (ИДФ) и продор на територију Појаса Газе са намером да униште комплетну организацију Хамас. Наравно, уследиле су борбе двеју страна, са огромним страдањима на страни цивила у Појасу Газе, рушењима стамбених објеката, болница, школа, пресељенима становништва са севера на југ, и уопштено стварања услова катастрофе (несташица хране, воде, лекова, болница).

Преговори за привремени прекид ватре су се одвијали уз посредство премијера Катарa и подршку САД-а. Циљ тог примирја је био ослобађање талаца, односно њихова размена за затворене Палестинце у Израелским затворима. Истовремено би Израел дозволио улазак камиона из Египта у Појас Газе и достављање хуманитарне помоћи. У тренутку када се иза затворених врата воде преговори за примирје, стање у Гази је било јако тешко – болнице су постале “зоне смрти”, опасност од ширења заразе је била све већа, пацијенти су умирали због недостатка опреме и средстава за лечење, морали су се евакуисати. Више од 75% становништва са севера Газе било је расељено на југ.

Четири дана пре почетка примирја, израелски премијер Нетанијаху као врховни командант је рекао да још нема договора о ослобађању таласа. Арапски лидери из региона су раније већ тражили хитан прекид ватре. Један од индиректних посредника у закључењу примирја, амерички државни секретар рекао је да би такав застој само омогућио Хамасу да се регрупише и поновно нападне Израел. Али, вишедневни преговори израелских званичника са политичким руководством палестинске групе, уз посредство катарских власти, дали су ипак неки резултат и петодневно примирје све је било ближе. Администрација америчког председника (Џозефа Бајдена) била је дубоко укључена у преговоре. Лично је амерички председник извршио притисак на Хамас да прихвати споразум и позвао је израелског премијера да га охрабри да прихвати споразум. Договор је био да Хамас ослободи 50 талаца жена и деце, а Израел 150 палестинских затвореника (однос

би био један према три). 300 камиона хуманитарне помоћи би ушло из Египта у Газу.

Прекид ватре између Израела и палестинске милитантне групе Хамас почео је 24.11.2023. године у 7 ујутру по локалном времену. Ово је саопштило катарско министарство спољних послова. Примирје је требало да почне дан раније, али је до кашњења дошло због договарања логистичких детаља како би обустављање сукоба и размена прошла по плану и без проблема. Примирје је закључено тако да ће трајати четири дана. Договор је био да Хамас ослободи 50 талаца жена и деце, а Израел 150 палестинских затвореника (односно би био један према три). 300 камиона хуманитарне помоћи би ушло из Египта у Газу. До последњег минута пре почетка примирја вођене су борбе. Након почетка примирја, настављене су вербалне претње о наставку борбе и у Гази али и у другим државама које буду нападе Израел, као нпр. Либан одакле је нападао такође веома милитантни Хезболах.

Првог дана примирја пуштена је прва група од 13 талаца Израелаца и 12 Тајланђана. С друге стране пуштено је 39 Палестинаца – 24 жене и 15 малолетника. Таоце је преузео Међународни комитет Црвеног крста и својим возилима их је превезао преко граничног прелаза рафа у Египат. Одатле су хеликоптерима превезени у војну базу на југу Израела. Ту су прегледани и утврђено је да су у добром здравственом стању. Ангажовани су и психолози да им пруже потребну помоћ, нарочито деци. Одатле ће бити превезени у болнице, где их чекају чланови породица. Тајланђани су пуштени на интервенцију Техерана, који су захтев добили од министарства спољних послова у Бангкоку. Ослобођене палестинске затворенице жалиле су на окрутне услове у израелским затворима и малтретирањима којима су биле изложене.

Кренули су из Египта и камиони са хуманитарном помоћи, цистерне са бензином и гасом. Израел је рекао да неће дозволити некоординисано кретање камиона по Гази. Такође, ИДФ је објавио на друштвеним мрежама упозорење за Палестинце да се не враћају на север Газе док траје обустава ватре, јер рат још није завршен и да због своје безбедности остану у хуманитарној зони на југу. Истовремено, палестинске власти су упутиле позив расељеном становништву да се врате кућама и приликом тога је у месту Беит Лахију на северу Газе дошло до пуцњаве у којој је погинуло најмање двоје Палестинаца, а рањено је 11 њих.

Другог дана примирја 25.11.2023. године дошло је до одлагања ослобађања друге групе талаца. Високи званичници Хамаса су замерили Израелу да су починили вишеструка кршења у примени услова примирја. По њима, Израел није спровео договоре у вези са ослобађањем затвореника (спискови су били спорни) и уласком камиона у појас Газе. Прекршен је споразум и тиме што су пуцали на људе на неколико локација, што је довело до смрти две особе. Изјава Хамаса је дата баш пред долазак катарске делегације у Израел, која би требало да разговара о могућем развоју даљих договора. Истовремено, Израелски званичници су саопштили да је у појас Газе ушло 200 камиона и да су помоћ добили стотине хиљада људи. Евакуисан је 21

пацијент у критичном стању. Ипак је извршена размена и друге групе од 13 Израелаца (6 жена и 7 деце) и 3 држављана Тајланда, као и 39 Палестинаца који су пуштени из израелских затвора. Хамас је ослободио и држављанина Русије као захвалност Руској Федерацији за подршку Палестини. И 120 камиона помоћи је ушло у Газу, укључујући камионе са горивом и са плином за кување. На север Газе стигло је 60 камиона са храном, водом и дефицитарним медицинским залихама.

За све време примирја трају и међусобна оптуживања сукобљених страна Израела и Хамаса. Хамас свој напад од 7.10.2023. године правда као чин одбрамбеног рата против израелске агресије на свим палестинским територијама. Израел тврди да не може бити трајног примирја са палестинском терористичком групом, да је циљ Израела да уништи Хамас, јер је њихова идеологија изузетно опасна, не само за Израел већ за цело човечанство.

Трећег дана примирја 26.11.2023. године, Египат, Катар и САД су одржали интензивне консултације о продужењу примирја у појасу Газе. Представници Арапске лиге и Организације исламске сарадње су подржали продужење примирја на још неколико дана. Хамас је рекао да жели да продужи примирје, у настојању да се из израелских затвора ослободи што већи број Палестинаца. Израел је већ од пре пристао на сваки дан продужења у којем Хамас ослободи нових 10 талаца.

Трећег дана примирја, размењена је трећа група од 13 талаца и 39 затвореника. У оквиру одвојених споразума, ослобођено је и неколико страних држављана.

Палестинско министарство здравља је саопштило да је трећег дана примирја убијено осам Палестинаца – пет у Џенину, а тројица у другим областима Западне обале. Израелска војска није потврдила жртве, али јесте своје деловање у тим областима. У избеглички камп Џенин ушле су да ухапсе Палестинца осумњиченог за убиство два Израелца. Међународни аеродром у Дамаску погођен је у израелским ваздушним нападима. Нема информација о жртвама. Организације ирачког и либанског Хезболаха саопштиле су да ће поштовати договорено привремено примирје. Бригаде Ал Касам су саопштиле да су на ратишту у појасу Газе погинула четворица њихових команданата.

За четврти дан примирја 27.11.2023. године, Хамас је планирао да ослободи последњих 11 талаца од договорених 50. Проблем је настао са списком, јер су на списку били само деца, а не и мајке. Израел је инсистирао да деца буду пуштена са својим мајкама, а и старије жене јер им је угрожено здравствено стање. Једна жена од 84 године је ослобођена али је одмах завршила у болници у критичном стању због занемаривања њеног здравља. На крају је четвртог дана пуштено деветоро деце и две жене, које су мајке неке од деце. Ослобођено је још 33 Палестинаца, од којих је 30 деце и 3 жене. Тиме је испуњен број од 50 Израелаца и 150 Палестинаца. Пуштени таоци су описали да су били заробљени на петом спрату испод земље, да су само два сата дневно имали светло, да су јели само пите и пасуљ и били без лекова. У самим новинским текстовима које смо испратили ови подаци се подударaju.

Камиони са хуманитарном помоћи су и даље улазили у Газу, али је ситуацију погоршавало хладно време. Расељени Палестинци су били смештени по шаторима а то није довољна заштита од ветра и кише. Недостају душеци, јоргани и зимска одећа.

На крају дана званичници из Катара су саопштили да се, примирје продужава за два дана. У преговорима су учествовали Катар, Египат, САД, ЕУ и Шпанија. Услови остају исти, да Хамас пусти додатних 10 талаца за сваки дан, а Израел одређени број палестинских затвореника и деце из затвора. Тај процес би могао да се продужи максимално пет дана на постојеће четвородневно примирје.

У току продуженог примирја СЗО је упозорила да су људи у Гази у већем ризику да умру од заразних болести него од бомби. Нема лекова, нема вакцинације, нема приступа безбедној води и хигијени и нема хране. Шире се болести као дијареја, респираторне и кожне инфекције, укључујући шугу.

Иако је обустава борби била у току, изнад Газе се ширио дим, што води на закључак да се ратна дејства настављају. Израелска војска је саопштила да су три експлозивне направе детониране у близини њених војникам на две локације на северу Газе. Одређени број војника је лакше повређен током инцидента. Борби је било и у суседном Либану, углавном експлозије гранате. Такође је израелски тенк у главном граду Газе отворио ватру као знак упозорења, а Хамас је тај инцидент означио као кршење примирја.

У петом дану примирја, 28.11.2023. године, пуштено је 10 талаца и 30 затвореника. У ноћи између 28. и 29.11., дошло је до сукоба између палестинских наоружаних нападача и израелских трупа у граду Џенину. Војска је испаливала метке, шок бомбе и сузавац. Један палестински младић је рањен, а ухапшено је најмање 20 људи.

У шестом дану примирја, 29.11.2023. године, пуштена је и шеста група од 10 талаца и 30 затвореника. Пуштене су и две Израелске са руским држављанством. У Катару се разговарало о потенцијалном даљем продужењу примирја. Министри спољних послова Групе седам (Г7) су подржали даљи продужетак паузе у сукобима у Појасу Газе. Ипак, Израелски министар за националну безбедност изјавио је да ће растурилити владу ако Израел не буде наставио рат против Хамаса. ИДФ су нападе камп у Џенину и убиле двоје палестинске деце. Срушена је пратећа инфраструктура, водоводна, електрична и канализациону мрежа у кампу. Хамас је саопштио да су у израелском бомбардовању Газе, до кога је дошло иако је примирје било на снази, убијена три израелска таоца (два дечака и њихова мајка). ИДФ је поручио да проверавају трдње талаца.

Седмог дана примирја, 30.11.2023. године, Хамас је прекршио примирје терористичким нападом у Јерусалиму, када су двојица нападача пуцала на цивиле на аутобуској станици. Тада је убијено троје цивила (један на лицу места а двоје је преминуло у болници), а рањено је још осам. Терористи су убијени, а Хамас је саопштио да је ова операција природан одговор на злочине током војне кампање Израела у Гази. На Западној обали је дошло до

сукоба између војника и људи који су чекали да се ослобођени палестинци врате кући. Један палестински младић је убијен испред затвора, а више људи је рањено.

Светски званичници су закључили да је прекид ватре побољшао пружање помоћи Појасу Газе, иако та количина помоћи још није довољна да задовољи огромне потребе више од два милиона људи.

Током примирја, шпански и белгијски премијер су позвали Израел да учини више да заштити животе цивила у Гази и да поштује међународно право. Након тога су амбасадори ових земаља у Израелу били позвани да буду оштро укорени и да им се укаже да се Израел понаша у складу с међународним правом.

Крај седмодневног примирја је наступио у јутро 1.12.2023. године и само неколико минута после тога су кренуле прве ракете. Јасно је да Израел планира дугу војну кампању против Хамаса. Оптужују их да нису испунили обавезу да ослободе све жене таоце. Гранични прелаз Рафа између Египта и Појаса Газа је затворен, што је онемогућило пролазак конвоја са хуманитарном помоћи.

За време примирја, из Хамасовог заточеништва ослобођено је 110 људи, међу којима 86 Израелаца и 24 странца. У заточеништву је остало 137 људи (117 мушкараца и 20 жена). Од њих, 126 су Израелци, а има и 11 странаца. У заробљеништву је остало двоје малолетника и 10 људи старијих од 75 година. Тела двоје отетих, а затим убијених, пронашли су израелски војници.

Док у Дохи трају преговори о поновном успостављању примирја, у Гази се настављају погибије цивила. Министар одбране Израела тврди да је већа вероватноћа да војни притисак на Хамас доведе до ослобађања заробљеника него нека велика размена затвореника. Бела кућа је објавила да сукобљене стране нису ни близу договора о новој хуманитарној паузи.

Заказана је и седница Савета безбедности УН о прекиду ватре. Генерални секретар УН је упозорио на предстојећу хуманитарну катастрофу у Гази и позива 15 чланица тога тела да гласају за прекид ватре. Нацрт резолуције су поднели Уједињени Арапски Емирати који су арапски представник у СБ. САД нису подржале прекид ватре и ставили су вето на Резолуцију УН. Они су били једини који су гласали против, док је Велика Британија била уздржана. Преосталих 13 чланица Савета безбедности УН гласало је за Резолуцију. САД су свој потез образложиле да је процес доношења нацрта Резолуције био ужурбан, као и да у Резолуцију није укључена осуда Хамасовог напада на Израел 7. октобра. Изостанак осуде Хамаса је био разлог и суздржаности Велике Британије. Кина је негодовала због вета, истичући да је срж нацрта прекид ватре и ослобађање талаца. И представник Русије је критиковао САД рекавши да то представља смртну казну за Палестинце. Хамас је оштро осудио амерички вето. Израелски амбасадор при УН се на друштвеним мрежама захвалио америчким званичницима што је стао на страну Израела.

Ово гласање је било шести покушај СБ УН да постигне консензус о рату ради закључења мира између Израела и Хамаса. Само једно претходно

гласање је било успешно – када је договорено успостављање хуманитарног примирја у Гази, које је истекло 1. децембра.

4. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Питање мира и безбедности је једно од најважнијих тема данашњице. Медијска пажња која је била посвећена питању мира, односно преговарања о миру кроз примирје – хуманитарно примирје ради заштите права жена, деце, старијих и других као талаца била је у дневним листовима присутна у временском периоду преговарања и примирја. Интензивно извештавање није било праћено сензационализмом, иако су поједини наслови били „убитачни“. Новинари нису били опредељени и нису заступали интересе или ставове једне стране. У коментарима који нису били у дневним листовима, у њиховом папирном облику, већ у електронском, током прва три дана било је укупно више од 150 коментара читалаца, да би се тај број смањивао у посматраном периоду на свега 20 коментара укупно у последњем дану који смо пратили.

На основу анализе текстова може се закључити да је питање примирја, као стања које ни рат ни мир, у конкретном случају изазвало дужну пажњу у праћеним медијима. Насиље над цивилима јесте једна од врло запаљивих тема која може да диже тираже, међутим у конкретним извештавањима није се видела амбиција праћених новина да се кроз сензационализацију права цивили у оружаном сукобу дође до повећаног тиража, о чему врло дескриптивно говоре и сами наслови.

Очигледно је да је овај истраживачки рад и број праћених новина превише скроман да би се анализом текстова о примирју могли извући неки општији закључци, али је јасно да сем скретања пажње на хуманитарне аспекте овог догађаја, кршења (инцидентног) примирја за време које је трајало, није било злоупотреба у извештавању, што иначе није увек реч, без обзира о ком дневном листу се ради.

Професионална етика у медијском извештавању била је на нивоу информативног значаја и није у већој мери довела до узнемирења јавности ван онога што је разумљиво за питања рата и мира. Може се рећи да су праћени медији професионално врло одмерено писали о догађајима о којима су извештавали. Оно што јесте примедба, јесте да се у праћеним новинским чланцима не може увек разазнати о чему се у конкретном случају радило, без обзира на извор из кога су црпљене вести, директно или индиректно, другим речима појмови где ни правна теорија није до краја извршила прецизирања шта је тачна дефиниција, овде је то још више дошло до изражаја. Закључујемо да је извештавање било несензационалистичко, али недовољно информативно да би обичан читалац имао увид у све детаље око вођења преговора који су били јавно доступни (сиц!). Ово се односи на основне појмове међународног хуманитарног и ратног права, док о одговорности учесника сукоба који су инцидентно кршили примирје није било нити једне вести односно коментара.

ЛИТЕРАТУРА

- Andrassy A., *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb, 1987.
- Вучинић З., *Међународно право и хуманитарно право*, Службени гласник, Београд, 2006.
- Degan V. Đ., *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb, 2022.
- Кривокапић Б., „Појам рата и класификација ратова“, *Мегаџурнал ревија – Megatrend Review* 3/2013, 3– 29.

Zoran Pavlović, PhD*

TRUCE IN THE EYES OF THE PUBLIC – BETWEEN WAR AND STATE OF WAR

Summary

During the war and the state of war, the need for the application of international humanitarian law is particularly emphasized. Along with providing protection to direct participants in hostilities, international humanitarian law pays special attention to collateral victims of armed conflict, civilians. Civilians as direct and indirect victims of armed conflicts are a particularly sensitive category due to their vulnerability, lack of protection on the battlefield and lack of real control in the application of international standards in the protection of their rights. International humanitarian law has the task of finding a solution for peaceful relations between the conflicting parties, respect for the belligerents, and to reach a lasting peace through a cease-fire and resolve the issues that opened the conflict. The concept of international humanitarian law on the protection of civilian victims of war is becoming more and more relevant, in order to provide support and help to civilians. Armistice, which has been mentioned as a concept since the earliest times, has changed its way of reaching it, how long it lasts and what its goal is. The concept of a truce therefore has an important role in conflict resolution, and the public can influence its conclusion, maintenance or termination with its views. That is why the media's reporting on armed conflicts and the truce is important, especially that the public is informed with as little sensationalism as possible and with the highest degree of professionalism.

Keywords: application of international humanitarian law, truce, media coverage, professionalism.

* Full Professor, Faculty of Law for University Business Academy Novi Sad, zpavlovic@pravni-fakultet.info.